

عنوان مقاله:

اصلاح الگوی مصرف (کاهش مصرف یا بهینه نمودن مصرف)

نام و نام خانوادگی: امین سلاحورزیان

میزان تحصیلات: فوق لیسانس

آخرین مدرک و رشته تحصیلی: کارشناسی ارشد کشاورزی

آخرین سمت: کارشناس معاونت پژوهشی

آدرس پستی: خرم آباد - بلوار دانشگاه - (۶۰ متری) بین
افلاک دوم و سوم - جنب پزشکی قانونی - معاونت پژوهشی جهاد
دانشگاهی واحد لرستان

آدرس الکترونیکی شخصی: asalahvarzi@yahoo.com

آدرس الکترونیکی پژوهشی: research_lorestan@yahoo.com

تلفن جهاد دانشگاهی واحد لرستان: ۰۶۶۱-۳۲۳۶۶۲۸ داخلی ۱۷

تلفن ۰۹۱۶۱۵۹۱۴۱۸

سوابق پژوهشی امین سلاحورزیان

مقالات :

۱- ارائه مقاله - مقاله برتر : بررسی وضعیت مالی شهرداریها و ضرورت ایجاد منابع درآمدی جدید

A Study on Municipalities Financial Standing and the Necessity of New Income Resources Creation

۲- ارائه مقاله - مقاله برتر : نقش فناوری اطلاعات در توسعه صنعت گردشگری استان لرستان

The IT role on developing of Lorestan province tourism

۳. تدوین کتاب گیاهان و سلامت - دانشگاه علوم پزشکی لرستان

۴. تدوین کتاب گیاه دارویی به لیمو - دانشگاه علوم پزشکی لرستان

۵- ارائه مقاله : بررسی خصوصیات فیزیولوژیک و مرفوفیزیولوژیک ۱۴ توده گیاهی در منطقه خرم آباد (کنگره خشکسالی

کرج مرداد ماه ۱۳۸۷)

تدریس :

۱. تدریس درس هوا و اقلیم در دانشگاه پیام نور خرم آباد .

۲. تدریس کلاس های آموزشی توجیهی در خصوص مبارزه با آفت سن برای کشاورزان منطقه چگنی استان لرستان به

سفارش جهاد کشاورزی استان

۳. تدریس کلاس های آموزشی توجیهی کشاورزان و مددجویان کمیته امداد امام خمینی شهرستان خرم آباد

طرح های تحقیقاتی

۱. بررسی خصوصیات و ارزش غذایی انجیر لرستان - به سفارش معاونت علوم پزشکی لرستان (مجری طرح).

۲. بررسی خصوصیات و ارزش غذایی انار لرستان - به سفارش معاونت علوم پزشکی لرستان (مجری طرح).

۳. اثرات جیبرلیک اسیدبر خصوصیت فیزیولوژیک مرفوفیزیولوژیک گندم به سفارش دانشگاه پیام نور خرم آباد

۴. بررسی تاثیر اعتبارات بانک کشاورزی در توسعه باغات استان لرستان - به سفارش بانک کشاورزی (مجری طرح).

۵. بررسی تاثیر اعتبارات بانک کشاورزی در توسعه سیستم های آبیاری تحت فشار استان لرستان - به سفارش بانک

کشاورزی (همکار طرح).

۶. تاثیر تیمارهای مختلف سرما در جوانه زنی گیاه باریجه (مجری طرح).

اصلاح الگوی مصرف (کاهش مصرف یا بهینه نمودن مصرف)

امین سلحورزیان ۱ اعظم عارفی ۲

۱. پژوهشگر جهاد دانشگاهی لرستان

۲. پژوهشگر جهاد دانشگاهی لرستان

E-mail : asalahvarzi@yahoo.com

سال ۱۳۸۸ با تدبیر رهبر کبیر انقلاب به عنوان سال «اصلاح الگوی مصرف» اعلام گردید. اصلاح الگوی مصرف عبارت است از نهادینه کردن روش استفاده از منابع به قسمی که سبب ارتقای شاخص‌های زندگی مردم و کاهش هزینه‌ها شده و از این منظر زمینه‌ای برای گسترش عدالت عمومی فراهم آورد. دین مقدس اسلام بهره‌برداری مشروع از نعمتهای الهی و زیبایهای زندگی را مباح و روا و اسراف و زیاده‌روی را حرام و ناروا می‌داند. از نظر اسلام، در حوزه مصرف آنچه مهم است کم مصرف کردن نیست بلکه استفاده درست و صحیح می‌باشد، زیرا اگر کم مصرف کردن به معنای نادیده گرفتن بخشی از نیازهای فطری و طبیعی بشر باشد، می‌تواند آسیب جدی به رشد و کمال آن بخش وارد سازد. حد مطلوب بهره مندی از نعمت‌های الهی آنست که همراه با اعتدال و به قدر کفاف باشد، اعتدال و میانه روی که در قرآن و احادیث به آن اشاره شده است در واقع جلوگیری از اسراف است نه استفاده نکردن. اصلاح مصرف یک معروف اجتماعی است که همه باید از آن حمایت کنند. تلاش برای ترسیم یک الگوی مناسب می‌تواند گام مؤثری در راه دستیابی به این الگو باشد. در این خصوص آموزش غیر رسمی مصرف‌گرایی درست و نادرست از طریق رسانه‌ها و در نهایت تغییر باورهای افراد به سمت مصرف متعارف و مورد نیاز بسیار موثر خواهد بود.

کلمات کلیدی : اعتدال و میانه روی، اصلاح الگوی مصرف، بهینه نمودن مصرف

ضرورت مسئله :

امروزه جهان با تقاضای فزاینده ای برای تامین و تولید انرژی مواجه است ، به گونه ای که تامین انرژی به عنوان یک نیاز استراتژیک و وابسته به منافع ملی و حیات کشورها محسوب می شود. با نگاهی اجمالی به آمار مصرف در کشور متوجه می شویم که در کشور ما در بسیاری از موارد این نکته مهم رعایت نمی گردد .چنانچه مثالهای زیر گویای این واقعیت می باشند :

بیش از ۳۶٪ کل مصرف بنزین خاورمیانه در سال ۲۰۰۷ در ایران مصرف گردیده است . هم اکنون ۹٪ سوخت جهان در ایران و توسط تنها ۱٪ جمعیت جهان مصرف می شود و همه ساله بیش از ۳۸٪ از بودجه سالانه دولت ایران به یارانه بنزین اختصاص می یابد ، در حالیکه در صورت مصرف استاندارد ، ایران می تواند یکی از صادر کنندگان بنزین باشد .

سرانه مصرف نان در ایران حدود ۱۶۰ کیلوگرم در سال است ، که نسبت به کشورهای اروپایی نظیر فرانسه که ۵۶ کیلوگرم و آلمان ۷۰ کیلوگرم در سال ، بیش از ۳-۲ برابر است .

بر اساس گزارش صندوق بین المللی پول ، ایران دومین کشور جهان از نظر پرداخت یارانه انرژی با رقم ۳۷ میلیارد دلار است . مصرف سرانه انرژی در ایران به ازای هر نفر بیش از ۵ برابر مصرف سرانه کشوری مثل اندونزی با ۲۲۵ میلیون نفر جمعیت و ۲ برابر چین با بیش از یک میلیارد و ۳۰۰ میلیون جمعیت است .

ایران نوزدهمین کشور پر مصرف برق در دنیاست . میزان مصرف گاز در ایران بعد از آمریکا و روسیه در رتبه سوم مصرف جهانی قرار دارد . سرانه مصرف شکر در ایران ۲۹ کیلو است در حالیکه میانگین مصرف شکر در جهان ۲۲ کیلو است . ایرانی ها ۳۰٪ بیشتر از میانگین جهانی روغن مصرف می کنند .

تلفات میوه در ایران ۴ برابر استاندارد جهانی است . با توجه به آنچه در بالا آمده ضرورت تعیین الگوی مصرف مناسب و کاهش و بهینه سازی مصرف یکی از اولویتها و ضرورتهای جامعه

می باشد که نیازمند توجه روز افزون عموم افراد جامعه و
بخصوص مدیریت اجرایی کشور می باشد

الگوی مصرف و آموزه های دینی :

دین اسلام، دین اعتدال، میانه روی و دوری از افراط و تفریط است. اسلام سعی می کند با برنامه های متعدد پیروان خویش را در راه راست و خط اعتدال نگهدارد و با افراط و تفریط در هر امری مخالف است. استفاده از نعمت های الهی در حدی که انسان بتواند حیات و سلامتی خود را حفظ کند، و با نشاط به انجام وظایف فردی و اجتماعی بپردازد، نه تنها امری مطلوب، بلکه از نظر اسلام واجب و لازم است، اسلام حتی بر بهبود کیفی زندگی و آراستگی ظاهری افراد تأکید و عنایت دارد، و تظاهر به فقر فلاکت همراه با ژولیدگی را نکوهش می کند.

قرآن در آیات متعددی به استفاده از نعمت های الهی با عناوین چون (رزق الهی، طیبات و زینت) فرمان داده و ضمناً ترغیب انسان به بهره برداری از امکانات مادی و نعمت های خدادادی، انگیزه شکرگزاری و سپاس را در وجود انسان تقویت و مقرراتی برای استفاده بجا و معقول بیان نموده است.

– ای کسانی که ایمان آورده اید، روزهای پاکیزه ای که خداوند بر شما حلال کرده، بر شما حلال کرده بر خود حرام نکنید (مائده – آیه ۸۷)

– بخورید و بیاشامید اما اسراف نکنید، خداوند متعال اسراف کنندگان را دوست ندارد. (اعراف – آیه ۳۱)

بطور کلی به دلیل آنکه محتوای دعوت انبیای الهی با فطرت سالم انسانی هماهنگ است، هیچ دلیلی بر منع نعمت های الهی و مطلوبیت استفاده از آنها به شرط اعتدال وجود ندارد.

اصلاح الگوی مصرف از منظر قرآن و اسلام :

اصلاح الگوي مصرف به عنوان راهکاري براي جلوگيري از فساد در عرصه اقتصادي مورد تأکيد مي باشد . بر اين اساس در حوزه مديريت اقتصادي افزون بر لزوم برنامه ريزي درست مديران (يوسف ، آيات ۷۴ و ۵۵) بر نظارت مستمر بر توليد و توزيع و مصرف تأکيد دارد .

از نظر اسلام ، در حوزه مصرف آنچه مهم است کم مصرف کردن نيست بلکه درست و بجا مصرف کرده است ، زيرا اگر کم مصرف کردن به معنای نادیده گرفتن بخشي از نيازهاي فطري و طبيعي بشر باشد ، مي تواند آسيب جدي به رشد و کمال آن بخش وارد سازد که اين مسئله خود برخلاف اهداف و حکمت آفرينش و ربوبيت الهي بشر است.

اصلاح به معنای آنست که فساد و تباهي در چيزي راه يافته که مي بايست به شيوه هاي گوناگون ، آن را اصلاح و باز سازي کرد . زيرا اصلاح در برابر فساد و به معنای بر طرف کردن فساد و انجام کار شايسته است . اسلام سعي مي کند با برنامه هاي متعدد پيروان خویش را در راه راست و خط اعتدال نگهدارد و با افراط و تفریط در هر امري مخالف است و آنرا براي زندگي دنيوي و اخروي و فردي و اجتماعي مسلمانان مضر مي داند. وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَفْتَرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا» (فرقان/ ۶۷) «آنان کسانی هستند که هرگاه انفاق کنند، نه اسراف کنند و نه سختگیری، بلکه در میان این دو، اعتدال می‌ورزند.»

این آیه، بیانگر یکی از مهمترین مسایل زندگي است که رعايت آن موجب آسایش و آرامش فرد و جامعه شده و باعث گشودن گره‌های مشکلات و برطرف شدن بسياری از نابسامانی‌های اجتماعي و اقتصادي می‌گردد. و می‌توان از آن به عنوان معجزه زندگي یاد کرد، و آن مساله اعتدال در انفاق و مصرف است کار برد اصلاح در حوزه اقتصادي به اين معناست که میان توليد و مصرف رابطه منطقي و درستي انجام شود به گونه اي که با کاستي روبرو نشويم . به عبارت ديگر ارتباط درست و منطقي میان در آمد ، هزینه ، توليد و مصرف است .

امر به معروف و اصلاح مصرف :

اصلاح مصرف يك معروف اجتماعي است كه همه بايد از آن حمايت كنند و به دنبال تحقق آن در عرصه هاي فردي و اجتماعي باشند . تلاش براي ترسيم يك الگوي بومي مي تواند گام مؤثري در راه دستيابي به اين الگو باشد ، نبود يك الگوي مناسب ، شأن جامعه اسلامي و ايراني نمي باشد و از طرفي وجود الگوهاي مصرفي و تجمل گرايانه خود را بر جامعه تحميل مي كنند .

- تعريف الگوي مصرف :

الگوي مصرف عبارت است از : رفتار افراد ، خانواده يا كل جامعه در انتخاب خريد ، و مصرف کالا و خدمات ، رفتار مصرفي افراد متأثر از برتري ها ، سلايق و محيط اقتصادي ، اجتماعي و فرهنگي آنها مي باشد ، با شناخت الگو مصرف خانواده ، مي توان پيش بيني كرد كه آنها تحت شرايط مختلف چگونه واكنش نشان مي دهند ، اين امر كمك مي كند تا دولت سياستهاي توزيعي و تخصصي خود را بهتر تدوين كند .

بطور كلي الگوي مصرف و شناسايي آن مسأله پيچيده اي است و براي آن نظريه هاي مختلف از حوزه هاي مختلف علوم وجود دارد .

براي مطالعه و شناخت رفتار مصرف كنندگان و الگوي حاكم بر رفتار مصرفي آنها بايد به ملاحظات مربوط به علم تغذيه ، روانشناسي فردي و اجتماعي ، جامعه شناسي و جمعيت شناسي و بخصوص علم اقتصاد توجه داشت .

نهي از اسراف و هدر دهی امکانات :

بايد حساسيت مردم نسبت به اتلاف و اسراف اموال عمومي در نهادهاي جمعي و نيز زندگي خصوصي بالا رود ، هدر دادن سرمايه هاي ملي بجز آنكه موجب آسيب به سرمايه های ملی و كل جامعه می شود نتيجه ای در بر نخواهد داشت . اصلاح الگوي مصرف نیازمند فرهنگ سازي پايدار است ، تا همه افراد جامعه خود را ملزم به يك رفتار پايدار و منطقي كه تبديل به فرهنگ عمومي شده بدانند و امروزه در تمام جوامع صنعتي سعي بر استفاده از

این روش می شود . و روشی است که مدیران و مسئولان کشور نیز آن را توصیه می کنند . شناخت نیازهای واقعی جامعه ، با توجه به بافت قومی ، فرهنگی ، اجتماعی ، سیاسی ، دینی و و ارائه آموزش های همگانی در سطوح مختلف .

مدیریت مصرف :

به مجموعه روش ها و اقداماتی گفته می شود که برای بهینه سازی مصرف به کار گرفته می شود . این روش ها معمولاً به سه دسته تقسیم می شوند .

- ۱- روش هایی هستند که هزینه ای نداشته باشد ، مثلاً استفاده درست از وسایل و دستگاهها و مراقبت و نگهداری از آنها .
- ۲- روش هایی هستند که هزینه دارند ، اما این هزینه ها چندان زیاد نیست . (روش های کم هزینه) مثل تعمیر و نگهداری وسایل ، عایق کاری لوله ها و کانالها ،
- ۳- روشهایی پر هزینه هستند ، که باید تغییرات اساسی جهت بهبود و امکان صرف جویی بوجو آورد . مثل تعویض دستگاههای مستعمل يك کارخانه با دستگاههای نو ، و تعویض تأسیسات گرمایش و سرمایش يك ساختمان کهنه .

مدیریت کلان کشور بایستی از طریق تأثیر در الگوی عملی و ترویج آن از طریق ارتباط با افکار عمومی و دریافت نظرات و نیازهای جامعه در این مورد پیشگام باشد .

مبانی راهبردی الگوی صحیح مصرف :

- رعایت حدود مصرف :

برای پیدا کردن مسیر صحیح زندگی ، می توان بخوبی از وحی الهی و سیره معصومان الگو برداری کرد ، از این رو اتخاذ الگوی صحیح مصرف ، رعایت حدود الهی در درجه اول اهمیت قرار دارد .

اسلام بر خلاف نظام سرمایه داری که در آن تولید و مصرف با هدف به حداکثر رساندن سود و مطلوبیت مادی ، کاملاً آزاد است ، برای حفظ مصالح فردی و اجتماعی برای تولید و نیز مصرف حدود و موازینی قرار داده است ، و در نتیجه استفاده از برخی کالاها و خدمات به دلیل مسایل ارزشی یا مفاسد و مضراتی که در بر دارند حرام و ممنوع گردیده است ، نظرمشروبات الکلی ،

استفاده از مردار ، خون ، گوشت خوک و هر حیوان حلال گوشتی که ذبح شرعی نشده باشد ، . کالاهایی که موجب تسلط سیاسی و اقتصادی کفار و بیگانگان بر مسلمانان گشته ، اسارت و وابستگی جامعه را بدنبال داشته باشد .

– اعتدال در مصرف : حد مطلوب بهره مندی از نعمت های الهی آنست که همراه با اعتدال و به قدر کفاف باشد ، اعتدال و میانه روی که در روایات از آن به (اقتصاد) تعبیر شده ، حد وسطی است که اسراف و سخت گیری در آن نباشد . البته این حد نسبت به افراد مختلف و شأن و شخصیت اجتماعی آن متفاوت است .

– رعایت الگوی صحیح مصرف در سطح خرد (خانواده) و کلان (اقتصاد کشور) :

الگوی صحیح مصرف رابطه مستقیمی با نگرش و طرز رفتار افراد دارد . مثلاً تحقیقات در ایالات متحده نشان داد که از این نظر بیش از ۶۰ شیوه متفاوت وجود دارد .

بطور کلی نمی توان برای تمام خانواده ها یک الگوی خاصی به عنوان الگوی مصرف بهینه پیشنهاد کرد ، زیرا هر خانواده بنا به سلیقه ، اطلاعات در دسترس ، تجربیات گذشته ، قیمت نسبی کالا و در آمد خود ، موقعیت و رفتار اجتماعی ، الگوی مطلوبی را تعیین می کند و بطور کلی خانوادهها در تصمیم گیری مربوط به خرید و مصرف کالا متأثر از اطلاعات و علایم در دسترس می باشند .

مثلاً : اگر یک الگوی مصرف صحیح برای مواد غذایی قایل شویم ، (با توجه به نظر متخصصان علم تغذیه) آنگاه انحراف از این الگو ، بر خانواده ها و اقتصاد کشور هزینه هایی را تحمیل می کند ، عدم دریافت مواد مغذی به میزان کافی ، در برنامه غذایی روزانه ، در دراز مدت سلامت جامعه را به خطر انداخته و در نتیجه خانوار و دولت باید مخارج گزافی بابت درمان و جبران آن پردازند .

– تغییر در الگوی مصرف :

انسان الگوی رفتاری خود را بر اساس باورهای پیشین ، الگوی رفتاری جامعه ، و جهت گیریهای سیاسی بلند مدت کشور ترسیم می کند . بنابراین چنانچه رفتارهای هر چند منفی در جامعه رایج

گردد ، به سختی می توان آن را اصلاح کرد . زیرا مصرف کننده بیش از آنکه متأثر از آموخته های کنونی خود باشد ، تحت تأثیر فرهنگ مصرفی قرار دارد که از دیر باز با آن انس گرفته است .

تغییر در الگوی مصرف نیازمند ایجاد مکانیسهایی آموزشی و اجتماعی ، ویژه ای است که در بکار گیری آنها می بایست از کلیه فرآیندهای مناسب نظیر پاداش و جریمه نیز استفاده نمود . بدون در نظر گرفتن این موارد هر گونه سیاست گذاری شتابزده و یا اصرار بر افزایش قیمت ها نه تنها نتیجه ای در بر نخواهد داشت ، بلکه مقاومت و واکنش جامعه را نیز در بر دارد . در پیش گرفتن برنامه های مدیریتی مصرف به شدت ضروری و شرط اساسی تحقق اصلاح می باشد که بایستی هماهنگ و متناسب با سایر برنامه های کشور در عرصه سیاسی و اجتماعی گردد .

عوامل مصرف گرایی در جامعه :

- مشکلات ساختار اقتصادی ، تولیدی ملی و رکود حاکم بر برخی از فعالیتهای وابسته
- عدم متناسب بین تولید و مصرف
- گسترش مراکز عرضه کالاهای مصرفی (هم اکنون سرانه اماکن تجاری تهران بالاتر از پاریس است .)
- عدم درک صحیح مفهوم اصلاح الگو در جامعه
- عدم توسعه برخی زیر ساختها از قبیل عدم توسعه حمل و نقل عمومی
- سیاست گذاری نادرست و نبود سیاست در سطوح مدیریت کشور .

مدیریت و راهکارهای عملی اصلاح الگوی مصرف :

هر فرد با توجه به امکانات و سلیقه خود از کالاهای خدمات ، ترکیبی را انتخاب می کند که رفاه و آسایش او را تکمیل و به حداکثر برساند . و این ترکیب بهترین الگوی مصرف از نظر وی می باشد . لذا اولویت های خاص جهت اصلاح الگو لازم است تا به اجرا در آید . اقدامات اصلاحی دولت با روش های مختلف از قبیل ، اقدامات خدماتی ، آموزشی ، تبلیغاتی و قوانین و مقررات لازم است .

- بطور کلی می توان مراحل مختلف مدیریت الگویی مصرف را در سطوح زیر بررسی کرد :
- (۱) سطح فردی :
- تغییر باورهای افراد از مصرف متعارف و چگونگی درست مصرف کردن .
 - آشنایی با روشهای صرف جویی در مصرف (بویژه در موارد انرژی)
 - پرهیز از تجل گرایی و رفاه زدگی
 - آشنایی با توصیه ها و دستورات دین اسلام در مورد قناعت ، صرفه جویی ، و اسراف
 - آشنایی با آسیب ها و زیانهای ناشی از مصرف بی رویه به اقتصاد و منابع ملی
 - مشارکت مردمی
- (۲) سطح سازمانی :
- پرهیز از ریخت و پاشهای بی رویه و تشریفاتی
 - پرهیز از سفرهای داخلی و خارجی و استفاده از وسایل لوکس
 - ایجاد سیستم های اتوماسیون اداری به منظور جلوگیری از مصرف بی رویه تجهیزات و وسایل اداری
 - استفاده از نیروی انسانی ماهر و کار آمد .
 - برنامه ریزی دقیق و بودجه بندی منصفانه
 - ادغام واحدها یا بخشهای موازی در چارت تشکیلاتی سازمانها و ادارات دولتی
- (۳) سطح ملی :
- جلوگیری از هدر رفتن منابع انرژی ، اصلاح شبکه های انتقال ، توزیع و ذخیره سازی و جایگزینی منابع تجدید شونده
 - سازماندهی توزیع یارانه کالاهای اساسی و انرژی بر اساس استاندارد میزان مصرف و پرداخت هزینه مازاد مصرف توسط خود افراد .
 - فرهنگ سازی جهت مصرف متعادل و منطقی و ایجاد الگوی صحیح مصرف از طریق آموزش و رسانه ها
 - وضع قوانین و مقررات لازم و برخورد قانونی با متخلفان و تضییع کنندگان منابع

نتیجه گیری

دین اسلام، دین اعتدال، میانه روی و دوری از افراط و تفریط است. اسلام سعی می کند با برنامه های متعدد پیروان خویش را در راه راست و خط اعتدال نگهدارد و با افراط و تفریط در هر امری مخالف است. اصلاح الگوی مصرف در واقع نهادینه کردن روش استفاده از منابع می باشد. نهادینه کردن مصرف به معنای کم مصرف کردن نیست بلکه استفاده درست و صحیح می باشد، زیرا اگر کم مصرف کردن به معنای نادیده گرفتن بخشی از نیازهای فطری و طبیعی بشر باشد، می تواند آسیب جدی به رشد و کمال آن بخش وارد سازد. پس بایستی تمامی تلاشها در جهت مصرف صحیح بکار برده شود.

پیشنهادها :

- در پایان چند پیشنهاد جهت مصرف بهینه و جلوگیری از هدر روی منابع ارائه می گردد :
- ۱- آموزش های رسمی به کودکان، نوجوانان از طریق مدارس
 - ۲- آموزش غیر رسمی مصرف گرایی درست و نادرست از طریق رسانه ها (بخصوص بزرگسالان)
 - ۳- کنترل و نظارت بر تولید و واردات کالا
 - ۴- در دسترس بودن عرضه کالا و خدمات به عموم افراد جامعه و رعایت عدالت در الگوی مصرف
 - ۵- ارتقاء فرهنگ بازیافت، اصلاح فرهنگ مصرفی.
 - ۶- اصلاح برنامه های تبلیغاتی به گونه ای که تبلیغات مصرف گرایی افراطی را اشاعه ندهند بلکه به معرفی کالا و خدمات بپردازند.
 - ۷- استفاده از آموزه های دینی و قوانین هدفمند.
 - ۸- تغییر باورهای افراد از " مصرف متعارف و مورد نیاز " و " چگونگی درست مصرف کردن ".
 - ۹- آشنایی با روش های صرفه جویی در مصرف
 - ۱۰- آشنایی با توصیه ها و دستورات دین اسلام در مورد قناعت، صرفه جویی و اسراف.

منابع :

- فروزنده ، ك و سيف نيا ، بررسي عوامل مؤثر بر مصرف انرژي
کشور ، همشهري ۱۳۸۵/۹/۲۲
- ويلسون ، ا ، راهنماي صرفه جويي در مصرف انرژي خانگي ،
ترجمه پريسا كاوه ، چاپ ششم ، شركت انتشارات فني ايران ،
سازمان بهينه سازي مصرف سوخت ، ۱۳۸۲
- الواني ، دانايي فرد – مديريت دولتي و اعتماد عمومي ،
دانش مديريت ، شماره ۵۵ – انتشارات تهران – ۱۳۸۰
- الگوي مصرف خانواده نيازمند تجديد نظر است – كوئري ، ح
اداره كل تأمين اجتماعي استان خراسان
- راهكارهاي اجرايي اصلاح الگوي مصرف – اداره كل روابط عمومي
وزارت نفت
- –Weiss .m.j.2001. the clustered world . how we live . what we bny . and what it all
means a bout who we are . little brown
 - –Reusswig . F . 2003 . changing global lifestyle and consnmption patterns . pI k .
lobal change and social system Department.
 - –Border . R . 1998 . Recycling . oxford book worms factfiles .
 - –The state of human development . united N ations Hnman D uevelop ment Report.
1998 . chapter I . p : 37 Astrategy for sustainable living . the world conservation
Union (IUcN) .
 -